

Arkeologisk kontroll

Gruvbron 2

vid rivning av grundplatta inom gruv- och hyttområde RAÄ
109:1 i Falu stad och kommun, Dalarnas län
2017

Arkivrapport dnr 1/17
Greger Bennström

© Lantmäteriet i2014/00618

Dalarnas museum, Falun, 2017

Inledning

I samband med att DD-huset på fastigheten Gruvbron 2 i Falun skulle rivas under vintern och våren 2017 genomförde Dalarnas museum en arkeologisk kontroll. Området som skulle kontrolleras var beläget inom gruv- och hyttområdet Falun 109:1. Beslut om kontrollen hade tagits av Länsstyrelsen i Dalarnas län, dnr 431-14339-2017. Uppdragsgivare var Coop Mitt Fastighetsavdelningen.

Antikvarisk bakgrund

Fornlämningen Falun 109:1 består av ett ca 2500x1500 meter stort område med lämningar efter Falu koppargruva och den därtill knutna hyttverksamheten. Området består både av lämningar som är synliga ovan mark och lämningar som framkommit vid olika undersökningar (FMIS). Fornlämningen ligger inom det område som utgör Världsarvet Falun.

Den aktuella fastigheten ligger inom ett område som tidigare gått under namnet Leret. Sedan åtminstone 1600-talet har Leret dominerats av anläggningar för rostning av malm från Falu gruva (Willim 2013). Området består idag till stora delar av enorma slagghvarp.

Syfte

Det fanns två syften med den arkeologiska kontrollen. Det ena var att märka ut områden som var känsliga ur fornlämningssynpunkt så att dessa inte skadades av arbetsmaskiner. Det andra var att kontrollera rivningen av grundplattan av betong så att eventuella underliggande lämningar inte skadades.

Metod

De områden där arbetsmaskiner inte fick köra eller gräva märktes ut/spärrades av med fornlämningssnitslar. Arbetet utfördes under två dagar i januari 2017. Kontrollen av rivningen av grundplattan skedde vid fyra olika tillfällen under april 2017.

Resultat

Under grundplattan av betong var ett bärlager, huvudsakligen bestående av grus och sand. På några olika platser grävdes mindre gropar för hand i bärlagret. Det kunde då konstateras att det var ca 0,5 meter tjockt. Under bärlagret var slagg från kopparframställning. På de ställen där rörledningar och kablar dragits in till byggnaden hade det grävts djupare schakt. Inget av antikvariskt intresse kunde iakttas under grundplattan då bärlagret lämnades kvar för att användas till grund för den nya bygganden.

Slutsatser och utvärdering

I samband med att DD-huset skulle byggas i början av 1970-talet har troligen befintliga slagghvarp på tomten jämnats ut och delvis schaktats bort. Sedan har man grävt sig ned ca 0,5 meter i slaggen för att kunna anlägga grunden till själva byggnaden. Därtill har djupare schakt för rörledningar och kablar grävts. På en detaljerad karta från 1861 ser man att flera kallrostar, en vändrost och olika vägsträckningar finns på platsen där huset stått, se Bilaga 2. Slagglagren på platsen är mäktiga, 3-4 meter (Willim 2013), så sannolikt finns lämningar efter rostanläggningar och vägar kvar under bärlagret.

Sammanfattning

Under vintern-våren 2017 revs det så kallade DD-huset på fastigheten Gruvbron 2 i Falun. Då fastigheten ligger inom gruv- och hyttområdet Falun 109:1 och Världsarvet Falun beslutade länsstyrelsen om en arkeologisk kontroll. Kontrollen innebar att känsliga området snitslades och att rivningen av själva grundplattan övervakades så att eventuella underliggande lämningar inte skadades. Under den gjutna grundplattan fanns ett ca 0,5 meter tjockt bärlager av grus och sand och därunder fanns slag. Då bärlagret inte avlägsnades kunde några lämningar inte iakttas. Det är dock troligt att det finns bevarade lämningar under bärlagret då slagglagren här är 3-4 meter tjocka.

Referenser

Willim, Annika (2013). *Lämningar efter kopparhantering inom fastigheten Gruvbron 2. En geoarkeologisk förundersökning. Dalarna, Falu stad, Gruvbron 2, Falu kommun fornlämning 109:1. UV GAL Rapport 2013:16. Uppsala.*

Arkiv

FMIS. Riksantikvarieämbetets fornminnesinformation, www.fmis.raa.se
Arkivcentrum Falun, Stora Ensos arkiv (B-51341)

Tekniska och administrativa uppgifter

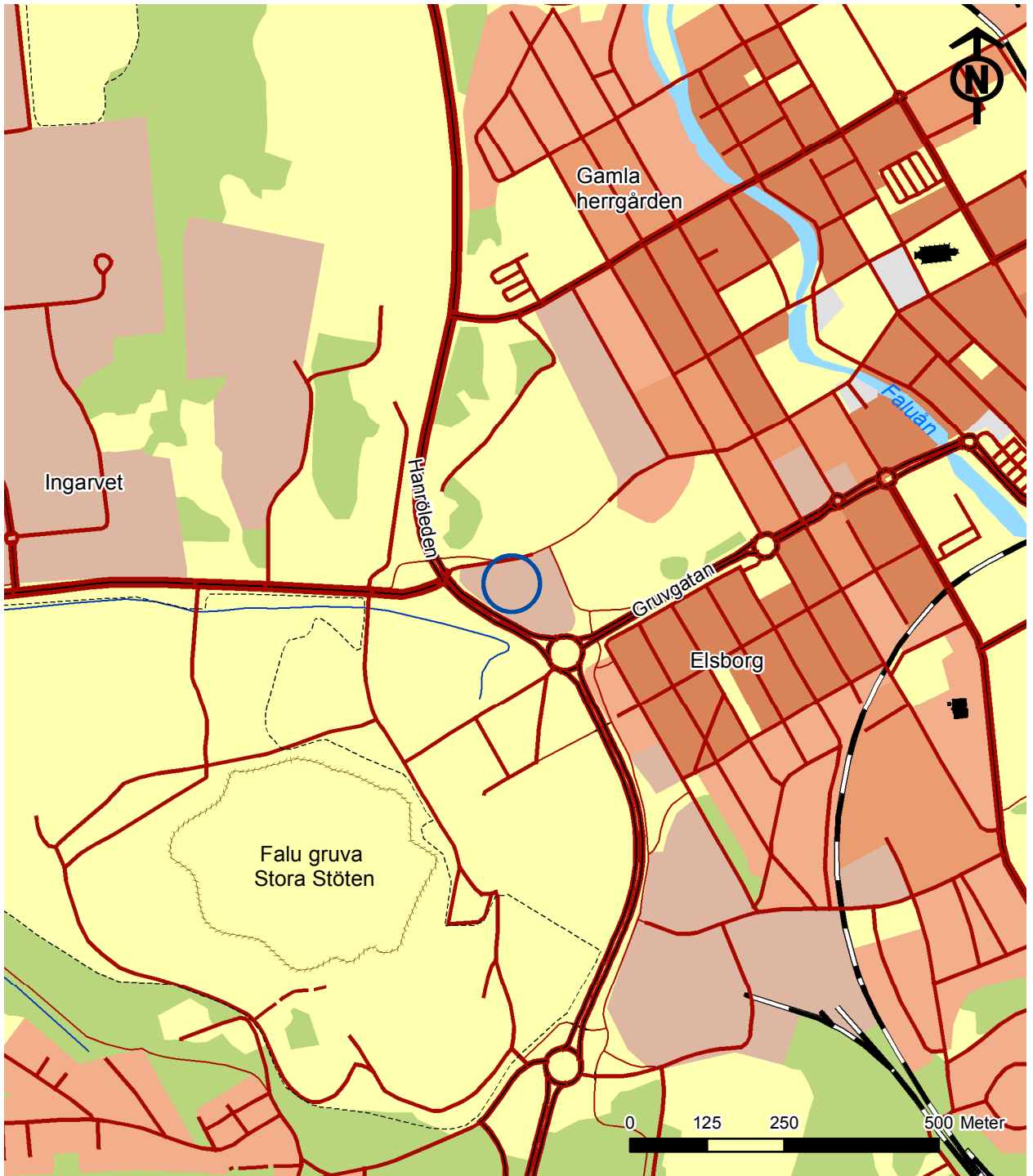
Länsstyrelsens diarienummer:	431-14339-2016
Socken:	Falun
Fornlämning, RAÄ-nr:	109:1
Fastighet:	Gruvbron 2
Koordinater, mitten:	N 6718720
(SWEREF99 TM)	E 533875
Höjd (RH 2000):	126 m.ö.h.
Inmätning:	Manuell
Utförandetid:	2017-01-12 – 2017-04-19
DM projektnummer:	1634
DM diarienummer:	1/17
DM foto accessionsnr:	2017/14, 6 bilder
Arkeologisk personal:	Greger Bennström, David Fahlberg
Projektansvarig:	Eva Carlsson

Dokumentationsmaterialet bestående av shapefiler, 6 foton och anteckningar förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

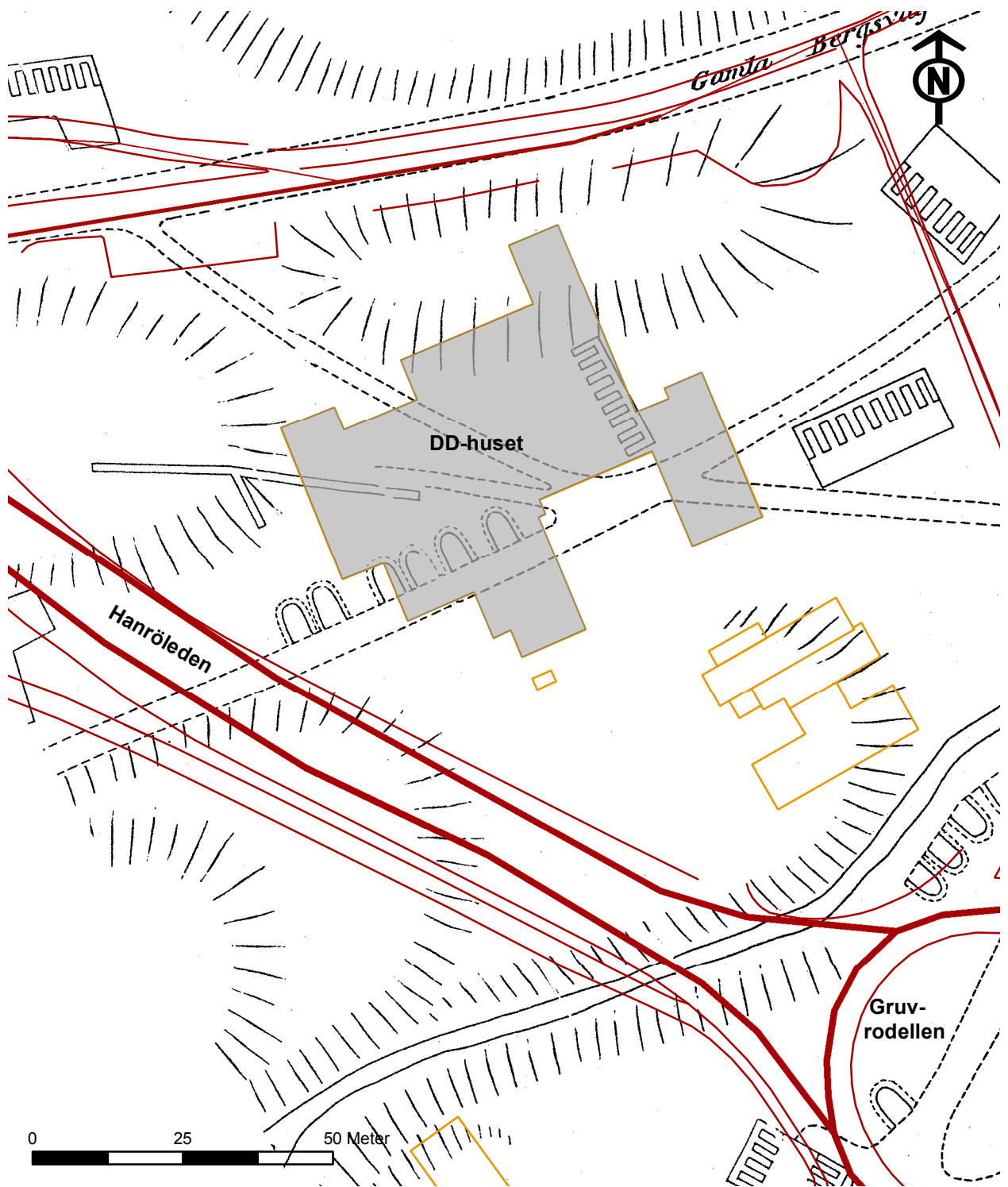
Bilagor

Bilaga 1. Översiktskarta skala 1:10 000

Bilaga 2. Historisk karta skala 1:1 000

Bilaga 1. Utdrag ur fastighetskartan med undersökningsområdet inom den blå cirkeln.
Skala 1:10 000.

Bilaga 2. Kartan från 1861 med moderna vägar och byggnader från fastighetskartan inlagda. De hästsko- och kamliknande figurerna är kall- respektive vändrostar. DD-huset markerat med grått. Skala 1:1 000